

Votka huuhtoo stressiä

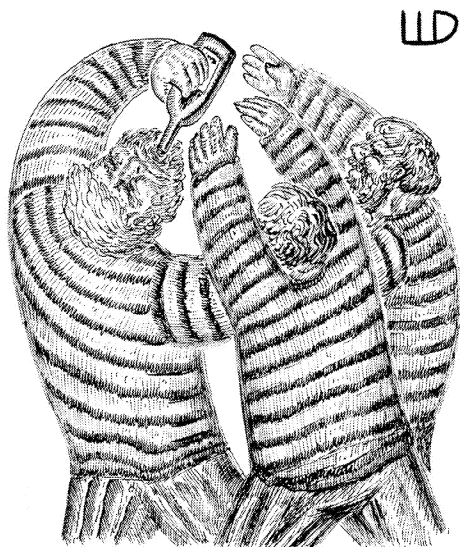
Pauliina Arva

Alkoholinkäytön ja stressin lisääntymisen on todettu olevan yhteydessä Venäjän ja muiden entisten sosialististen maiden korkeaan kuolleisuuteen ja sairastavuuteen (King & Stuckler 2007, 199). Liiallinen alkoholinkäyttö onkin Venäjällä vakava terveysongelma (Priority Ministerstva 2007; Nemtsov 2005; Pridemore 2002). Se on arvioitu tärkeimmäksi yksittäiseksi sairauksien aiheuttajaksi, jonka osuus on 16 % menetetyistä toimintakykyisistä elinvuosista (Dying Too Young 2005). Tilastoitu kulutus on Venäjällä 9 litraa sataprosenttista alkoholia asukasta kohti (WHO Statistics 2007), mutta Nemtsov (2005, 147) ja Tapilina (2006, 87) väittävät, että se olisi

15 litraa. Venäläisten humalahakuisen, votkaa ja muita väkeviä alkoholijuomia suosivan juomattoman on otaksuttu olevan syynä erityisesti miesten korkeaan alkoholista johtuvaan kuolleisuuteen (Dying Too Young 2005).

Venäjän demografista kriisiä, 1980-luvun lopulla alkanutta väestömäärän jatkuvaa vähentymistä ja huonoa kansanterveyttä on selitetty alkoholin ohella myös muilla epäterveellisillä elintavoilla, kuten tupakoinnilla ja epäterveellisellä ravitsemuksella (Cockerham 2000, 1313). Niin ikään köyhyys ja epätasa-arvon lisääntyminen perestroikan jälkeen, luottamuksen menetys vallitsevaan yhteiskuntajärjestelmään, psyko-sosiaalinen stressi ja siitä johtuva alkoholin liikkakäyttö sekä kaikkien edellä mainittujen tekijöiden yhteisvaikutukset on mainittu korkean kuolleisuuden ja sairastavuuden syiksi. (Ks. King & Stuckler 2007; Cockerham 2007, 459; Nemtsov 2002; Bobak et al. 2004; Dying Too Young 2005)

Psyko-sosiaalinen stressi näyttääkin kuuluvan olennaisesti post-sosialistisen Venäjän kansalaisten arkeen. Koetun stressin on väestötutkimuksissa osoitettu olevan yhteydessä huonoksi koettuun terveyteen, heikkoon elämäntilanteeseen, optimismin puutteeseen ja luottamuspulaan yhteiskunnan instituutioita kohtaan (Bobak et al. 1998, 277). Gavrilova et al. (2000) väittävät, että kuolleisuuden nousu vuonna 1992 johtui juuri väestön kokemasta äkkiköyhyyden synnyttämästä stressistä. Iltšenkon, Aarvan & Gorobetsin (2007) haastattelututkimus osoitti, että 38 % vastaajista piti jokapäiväistä stressiä tärkeimpänä huonon terveyden syyksi. Cockerham (2007, 459) kuitenkin muistuttaa, että luotettavien epidemiologisten tietojen puute on johtanut siihen, että kansanterveyskriisin selittäminen stressin avulla perustuu usein vain oletuksiin. On myös väitetty, että stressi johtaa terveyttä vaarantaviin elintapoihin, ennen kaikkea liialliseen alkoholinkäyttöön varsinkin miesten keskuudessa, mikä puolestaan lisää sosiaalista syrjäytymistä. (Nemtsov 2002; Zvolensky et al. 2005; McKee & Leon 2005.)

Для начала я позитая вам Пушкина.

Nemtsovin (2005) mukaan alkoholin sävyttämä elämäntapa Venäjällä on yleistynyt Neuvostoliiton romahdettua. Tämä johtuu hänen mukaansa alkoholiteollisuuden voimakkaasta lobbauksesta, mutta myös siitä että kansallisessa tietoisuudessa alkoholiongelma ei millään tavalla nouse esiin. Myös Simpura ja Levin (1997, 24) mainitsevat, että Venäjällä elää myytti yhtäältä alkoholin merkityksettömyydestä kansanterveydelle ja toisaalta juomisen luonnollisuudesta, sen normaaliudesta kansalaisten arjessa. Pietilä & Rytönen (2008) väittävät pietarilaisten aikuisten terveyspuhetta analysoituaan, että ”stressistä” on tullut eräänlainen sosiaalisessa elämässä selviytymisen diskursiivinen keino, joka auttaa ihmisiä jäsentämään ja ymmärtämään transition vaikutuksia heidän arkielämäänsä.

Julkinen keskustelu on osa Nemtsovin (2005) mainitsemaa kansallista tietoisuutta, ja se muokkaa niin alkoholin kuin stressinkin imagoa yhteiskunnassa sekä heijastaa ja luo uusia kansalaisten käyttäytymistä ja ajattelua ohjaavia arvoja ja normeja. Koska alkoholi ja stressi on kansanterveystutkimuksissa todettu merkittäviksi väestön hyvinvointiin vaikuttaviksi seikoiksi, tässä kirjoituksessa tarkastellaan sitä, millaisen kuvan julkisuus sanomalehtien välittämänä antaa alkoholiasioista ja stressin luonteesta yhteiskunnassa. Tarkoitus on vastata neljään tutkimuskysymykseen: Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä neuvosto- ja markkinatalousajan lehtien alkoholipuheessa voidaan paikantaa? Kuinka sanomalehtiteksteissä heijastuu vuonna 2005 kansallinen tietoisuus Venäjän alkoholi-ongelmasta (vrt. Nemtsov 2005)? Millä tavoin sanomalehdissä jäsenetään stressi-käsitteen avulla transition vaikutuksia ihmisten arkeen? Miten lehtien alkoholi- ja stressikeskustelu liittyvät toisiinsa?

Kirjoitus pohjautuu kahteen tutkimukseen, joissa analysoitiin alkoholikirjoittelun muutoksia 1980-luvulta 2000-luvulle ja stressikirjoittelua sanomalehdissä 1990–2000-luvuilla. Tulokset on aiemmin raportoitu venäjän kielellä (Šek & Aarva 2008 ja Pietilä & Šek 2008). Hankkeita

rahoitti Suomen Akatemian Muuttuva Venäjä -tutkimusohjelma.

Tutkimusaineisto koostui kahdesta Neuvostoliiton laajalevikkisimmästä päivälehdestä *Pravda* ja *Trud*, kahdesta Venäjän laajalevikkisestä sanomalehdestä *Argumenty i fakty (AiF)* ja *Komsomolskaja pravda (KP)* sekä kahdesta yhteiskunnallisilta näkemyksiltään toisistaan poikkeavasta lehdestä, *Novaja gazeta (NG)* ja *Rossijskaja gazeta (RG)*. Pietiläinen (2007) arvioi noin 11 % aikuisväestöstä lukevan poliittisesti neutraalia AiF:a. *KP*, joka perustettiin vuonna 1925 kommunistisen nuorisoliiton äänenkannattajaksi, muuttui vuonna 1990 yleiseksi uutislehdeksi. *NG* on poliittisilta näkemyksiltään liberaali, ja *RG* on luonnehdittavissa hallituksen äänenkannattajaksi, jossa julkaistaan paljon virallisia valtiollisia tiedonantoja, päätöksiä ja määräyksiä. *RG*:n lukijakunta on varsin pieni; Pietiläisen (2007) mukaan vain 0.9 % aikuisväestöstä seuraa sitä.

Tutkimusten teoreettiset oletukset pohjaavat kulttuurin ja joukkoviestinnän puhetapojen kiinteään suhteeseen siten, että yhteiskunnassa hallitsevien alkoholi- ja stressikäsitteiden ymmärretään ilmenevän julkisuuden teksteissä. Pietiläinen (2006) arvioi kuitenkin Venäjän sanomalehtien olevan nykyisin pääasiassa poliittisten ja taloudellisten ryhmien äänitorvia. Näin ollen tutkittavat lehdet heijastaisivat enemmän hallitsevien väestöryhmien näkemyksiä kuin laajasti kansan ääntä. Ne ovat kuitenkin julkisuutta, ja artikuloivat, jos ei syvien kansanrivien, niin ainakin vallassa olevan eliitin näkemyksiä. Alkoholi- ja stressikirjoittelua tutkittiin kriittistä diskurssianalyysia (Thwaites et al. 2002; Fairclough 2004) käyttäen neljän kuukauden jaksoilta vuosilta 1985 (ennen Gorbatšovin alkoholin vastaista kampanjaa, joka käynnistyi kesäkuussa), 1986 (ensimmäinen kokonainen kampanjavuosi) ja 2005 (markkina-talouden aika). Tarkoituksena ei kuitenkaan ollut tutkia alkoholin vastaista kampanjaa sinänsä vaan painotuseroja alkoholipuheessa myöhäisenä neuvostoaikana ja nykyään. (Gorbatšovin kampanjasta ks. White 1996). Stressikirjoittelua sen sijaan ei tutkittu neuvostolehdistöstä, koska

stressiä ei pidetty silloin kansanterveysongelmana eikä se ollut yhteiskunnallisen keskustelun aihe. Stressipuhetta tutkittiin transitiivuosien 1992, 1997 ja 2002 ja nykyajan eli vuoden 2007 kahden viikon jaksoilta maalisi- ja syyskuun numeroista. Alkoholiin liittyvää kirjoittelua tutkittiin analysoimalla sitä, millaisilla faktoilla ja miten tutkituissa lehtiteksteissä perusteltiin alkoholin tuomia hyötyjä ja haittoja. Stressikirjoittelun analyysin tarkoitus oli selvittää, miten stressi-ilmiö rakentuu lehtikirjoituksissa ja miten stressin käsite liittyy kirjoituksissa jälkisosialistisen yhteiskunnan muutoksiin. Analysoitaviksi teemoiksi valittiin stressin syyt ja seuraukset, koska valtaosa kirjoittelusta kosketti juuri niitä. Aineiston valinnasta, sen keräämisestä ja tutkimusmetodeista tarkemmin ks. Šek & Aarva 2008 sekä Pietilä & Šek 2008.

Taistelu juopottelua vastaan Neuvostoliitossa

Alkoholia käsittelevät jutut 1980-luvun lopulla olivat poikkeuksetta jyrkän kielteisiä kaikenlaisesta alkoholinkäytöstä kohtaan. Kohtuukäytöstä ei puhuttu ollenkaan. Vuonna 1985 kirjoittelu oli hyvin vähäistä (8 kirjoitusta), mikä on ymmärrettävää sitä taustaa vasten, että täydellistyvää sosialismia kohti pyrkivän yhteiskunnan nimissä Neuvostoliitossa vaiettiin julkisuudessa juomiseen liittyvistä sosiaalisista ongelmista: neuvostoyhteiskunnassa sosiaalisia ongelmia ei pitänyt olla. Lehdissä kosketeltiin pääosin työelämää kuvaamalla humalaisten haittoja tehtaiden ja muiden tuotantolaitosten toiminnalle. *Trud* (4.1.1985) tosin nosti esiin myös rattijuoppouden, mutta ei suoraan kertonut siitä aiheutuvista vaaroista ja liikenneonnettomuuksista vaan viittasi ironiseen sävyyn aikuisten lapsille antamaan huonoon käyttäytymismalliin. Kirjoituksessa esiteltiin ideoita liikenneministeriön mahdolliseksi iskulauseiksi liikenneturvallisuuden lisäämiseksi, kuten ”Viekäämme nuorten juominen kokeneiden kuljettajien tasolle!” ja ”Nuoret, juokaa kuten vanhemmatkin!” Tekstistä ilmeni siis kätkeyllä tavalla se, että kirjoittaja piti

rattijuoppoutta vakavana liikenteen ongelmana Neuvostoliitossa, vaikka tuollaista ongelmaa ei ”virallisesti” neuvostomaassa pitänyt olla.

Vuonna 1986, kun Mihail Gorbatšovin alkoholinvastainen kampanja oli jo käynnissä, kirjoituksia oli jo enemmän (20 kappaletta), ja niistä välittyi tuomitseva, moralisoiva, valvontaa, rajoituksia ja rangaistuksia vaativa asennoituminen, jopa militaristinen sävy, kuten otsikossa ”Isku juoppoudelle” (Pravda 5.1.1986). Siinä ehdotettiin otsikon mukaisiin iskulausein varustettujen seinäjulisteiden levittämistä, joita myöhemmin levitettiin laajasti. (Alkoholin vastaisesta propagandasta 1980-luvulla tarkemmin ks. White 1996 ja Takala 2002). Kirjoituksissa argumentoitiin viinan kiroja vastaan varoitavien esimerkkien avulla; tavallisesti tehtaiden työntekijät toimivat esimerkkeinä. Huomattavaa onkin, että yksityisyydellä ei näyttänyt olevan juuri mitään suojaa, sillä kirjoituksissa julkistettiin työpaikoilla juomisen vuoksi hankaluuksiin joutuneiden nimiä ja heitä kuvattiin yhteisön hylkiöiksi (Trud 30.1.1986) ja valvontaa ja ojennusta tarvitseviksi häiriköiksi. *Trudin* (1. ja 15.1.1986) kirjoituksessa jopa muistutettiin, että ”juopottelun vastaisen taistelun komissiot käyttävät toiminnassaan suostuttelun menetelmiä, mutta niillä on myös oikeus rangaista juomaria”.

Samoin kuin ennen Gorbatšovin kampanjaa oli työn ensisijainen merkitys ja työmoraali keskeistä myös vuoden 1986 kirjoituksissa, joskin nyt tähdennettiin myös alkoholismien valtiontaloudelle aiheuttamia menetyksiä (Pravda 8.2.1986), työajan ulkopuolisen juopottelun tuomittavuutta (Trud 18.1.1986) sekä juomisen

sosiaalisia seurauksia, mm. perhe-elämälle (Trud 1.4.1986).

Viime aikoina humalaisten olo on käynyt tukalaksi tuotannossa ja julkisilla paikoilla. Mutta pihoiilla ja asunnoissa he tuntevat itsensä hetkittäin kaikkivoiviksi. Juuri siksi perustason yhteiskunnallisten organisaatioiden aktivistit puuttuvat asiaan, ottavat tarkkailtavaksi huonosti voivia perheitä ja solmivat yhteydet kortteli-inspektorin kanssa... (Trud 15.1.1986).

Sitaatti kuvaa osuvasti juomarien jahtaamista ja näkemystä yhteisön omatoimisen, sisäisen valvonnan tarpeesta. Erityinen vastuu alkoholismien vastaisessa taistelussa osoitettiin johtaville työläisille, opettajille, lääkäreille ja oikeuslaitoksen edustajille, kuten *Pravda* kirjoitti 5.1.1986: ”jokaisen heistä on julistettava ’kieltolaki’ itselleen ja perheelleen. Se on ajan vaatimus.” Liiallisen alkoholinkäytön seurauksia terveydelle kuvattiin kirjoituksissa ankarana kielteisillä ilmauksilla, mm. käyttämällä ”myrky” -sanaa alkoholin synonyyminä (Pravda 7.1.1986). Alkoholismi nähtiin fyysisistä riippuvuudesta aiheuttavana tuhoavana sairautena, jota pitää hoitaa lääketieteellisin keinoin. (Trud 9.4.1985.)

Alkoholin vastaisuus vuonna 2005

Markkinatalous ja viestintäilmapiirin muutos näkyivät alkoholista kirjoittelun lisääntymisenä (254 juttua) ja sisällön ja tyylin muuttumisena vuoden 2005 kirjoituksissa. Ensiksikin, liiallisen alkoholinkäytön synnyttämiä työelämän ja työyhteisön ongelmia ei nyt käsitelty ollenkaan, mikä on ymmärrettävää, koska juopottelusta työpaikalla on tullut yritysten sisäinen ongelma, jonka ne ratkaisevat sisäisin keinoin irtisanomalla tai sietämällä juomista, mikäli työntekijä on välttämätön yritykselle. Sen sijaan keskusteltiin juoppouden yhteyksistä sosiaalisiin ongelmiin, kuten rikollisuuteen (AiF 2.2. ja 9.3.2005) ja yleiseen järjestykseen. Esiin nousivat alkoholin vastaiset väittämät, jotka käyttivät argumentteina mm. ympäristön siisteyttä. Ne liittyivät

duumassa parhaillaan käsiteltävänä olleeseen lakiluonnokseen oluen juonnin kiellosta puistoissa, kaduilla ja muilla julkisilla paikoilla, mikä sai hyvin paljon julkisuutta tutkimusjaksolla sekä lain puolesta että sitä vastaan.

Lähellä on porukka opiskelijoita, joka jo tuntui juhlineen melkoisesti – asfaltille näkyy levittäytyneen kokonainen patteri tyhjiä oluen taaroja. Ympäristö on täynnä tupakan natsoja ja sylkyjä. Tämän sekasotkun ohi kulkee isä nelivuotiaan lapsen kanssa, ja isälläkin on kädessään oluttölkki. (AiF 13.4.2005.)

Sitaatin kuvaama moraalinen närkästys kohdistui katuja sottaavin nuoriin ja huonoa esimerkkiä antaviin isiin. Nuorison vetelehtimistä pidettiin yhtenä merkittävänä alkoholisoitumisen ja rikollisuuden perussyynä (RG 15.3.2005). Kuitenkaan juoppouden syytä ei sysätty pelkästään yksilöille (nuorisolle ja miehille) vaan myös elinolosuhteita kritisoitiin esimerkiksi nuoren rock-muusikon haastattelussa: ”Nuoriso juo, koska sillä ei ole muuta tietä, ei siksi että se kuuntelee minun laulujani. Nuoret eivät näe tulevaisuutta... Jäljelle jää juominen, kännääminen – se on nuorten pieni kapina hallitusta vastaan” (AiF 9.3.2005).

Toiseksi, kun 1980-luvun lopulla rajoituksia ja valvontaa vaadittiin keinoiksi vähentää alkoholihaittoja, niin vuoden 2005 sanomalehdissä käytiin laajaa ja monipuolista keskustelua lainsäädännöstä, kuten edellä kuvatusta olutlaista, rattijuopumuslain luonnoksesta sekä muutostarpeesta mainoslakiin, johon kaivattiin tiukennuksia väkevien alkoholijuomien TV- ja radiomainnon osalta (RG 11.2. ja 2.4.2005).

Kolmanneksi, demografisen kriisin eli Venäjän väestökadon jatkuminen nähtiin vuonna 2005 lähes väistämättömänä, koska Venäjän kansan tulevaisuus, nuorten sukupolvi, oli jo kasvatettu juopoiksi liian löysän alkoholipolitiikan vuoksi eikä sille enää voi tehdä mitään. Tällä tavoin yhteiskunnan tilannetta kuvasi terveysministeriön virkamies AiF:n (16.2.2005) haastattelussa. Venäläisten miesten juopottelu esitettiin uhka-

kuvana jopa koko kansakunnan tulevaisuudelle. Liiallisen lasinkallistelun nähtiin mm. vähentävän miesten kykyä lisääntyä. Rappio yhdistyi seksuaaliseen kyvyttömyyteen esimerkiksi jutussa ”Haluatko tulla impotentiksi – siis juo ja tupakoi! (AiF 26.1.2005) Kansallisuuskysymys puolestaan nousi esiin viittauksessa raittiiden muslimimpien vähäiseen kuolleisuuteen, mikä esitettiin uhkana venäläisille miehille kilpailussa puolisoista, jotka saattavat valita lastensa isäksi mieluummin raittiin kuin juopon (AiF 2.2.2005). Vastaavanlaisia viittauksia hedelmättömyyteen ja naisten juomiseen ei tehty. Kaiken kaikkiaan naisten juopottelu ei noussut näkyvästi esiin.

Alkoholin myönteiset puolet

Selkein ero neuvostoajan ja markkinatalousajan kirjoittelussa oli, että 2000-luvulla julkaistiin paljon alkoholiin ja juomiseen liittyviä positiivisävyisiä juttuja. Alkoholijuomien vapaata myyntiä ja mainontaa puolustettiin alkoholiveron taloudellisilla hyödyillä (AiF 19.1.2005) ja juomisen vapautta historialla: ”Vaikka kansa on juonut jo 600 vuotta, Venäjä on yhä hengissä, ja votkarahat ovat usein ennenkin tehneet maalle hyvän palveluksen” (RG 14.1.2005). Talousargu-

menttien lisäksi vedottiin lukijoihin yksilön oikeuksilla ja kansalaisvapauksilla. Myös ihmisen aitoutta käytettiin argumenttina, kuten kuuluisan rock-muusikon lähes sivun mittaisessa haastattelussa, jota väritti suuri valokuva muusikosta aamiaispöydässä kahden olutpullon kanssa:

Arvelen, että nuoriso näkee minussa vaihtoehdon Yhtenäiselle Venäjälle. Ehkä heidänlaisensa pulmonkallistajan... Nuorison tietoisuuteen tuovat suurta haittaa raportit Duumasta. Kuvaruudussa näkyvä hurskastelu ja jatkuva valehtelu on minusta paljon karmeampaa kuin herttainen, kotoinen juopottelu. (AiF 9.3.2005).

Tekstissä tavallisen, leppoisasti kotonaan ryy-piskelevän kansalaisen vastakohtaksi asetetaan etäinen parlamentti ja poliittiset päättäjät, jotka valehtelevat ja hurskastelevat. Kommentti osoittaa syvää epäluottamusta valtiovaltaa kohtaan samalla, kun se muuttaa juomisen terveysriskistä hyveeksi. Muissa positiivisissä teksteissä painotettiin sitä, että alkoholi vähentää stressiä

ja auttaa sosiaalisissa suhteissa esimerkiksi juhlapöydän ääressä ja virallisissa tilaisuuksissa. Hyvä venäläinen tapa nauttia votkaa *zakuskan* eli pikkupurtavan, kuten sillin, kurkkujen ja suolasienien kanssa, annettiin esimerkkinä arvostetusta kansallisesta juomatavasta (RG 11.2.2005). Kuitenkin venäläistä juomakulttuuria pidettiin myös rajoittuneena, kuten seuraavat esimerkit osoittavat:

Ainoa olutkulttuurin elementti Neuvostomaassa oli kapakala. Viime vuosina käsityksemme vaahtujuoman kuluttamisesta on huomattavasti laajentunut – melkein eurooppalaisten standardien tasolle... Potentiaaliset eliittioluen käyttäjät asettavat luonnollisesti korkeita vaatimuksia itse juoman lisäksi myös ilmapiirille, jossa sitä juovat. (NG 28.2.2005)

Yksi ilahduttaa – me alamme enemmän ja enemmän pitää viineistä, jotka nostavat tunnelmaa ja kohtuullisina määrinä ovat hyödyllisiä terveydelle. Se, että kansalaisemme asettavat etusijalle laadukkaat rypälejuomat, on erinomainen merkki. Se tarkoittaa, että viimeinkin alamme ymmärtää jotain viineistä, minkä seurauksena alamme asettaa suurempia vaatimuksia kotimaiselle tuotannolle. (RG 28.3.2005)

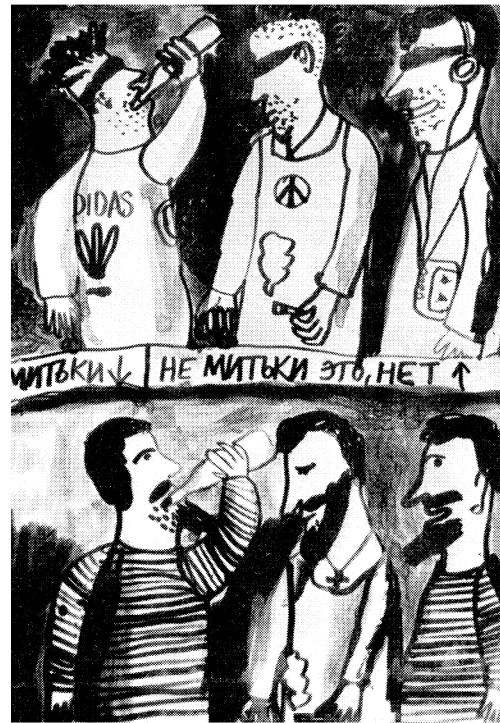
Ensimmäisessä tekstissä neuvostoajan yksinkertaista kansanmiehen oluen särpimistä kyytipoikanaan kuivattu kala verrataan eurooppalaisiin tyyleihin. Kirjoituksessa rahvaan suosimasta oluesta on tulossa hyvin toimeentulovienkin juoma, jolloin myös tarjoilupaikkojen on vastattava elitististen kuluttajien vaatimuksiin. Toisessakin esimerkissä esitetään vaatimuksia, mutta nyt kotimaiselle viiniteollisuudelle. Hyvä maku yhdistyy laadukkaiden viinien juomiseen ja terveellisyyteen. Teksti tulkitsee muualta tulleen viinikokemuksen lisännen ymmärrystä, mistä on pääteltävissä, että länsimaista juomatappaa pidetään sivistyneenä ja tavoiteltavana.

Stressin monet merkitykset

Stressi-termi sai 1990- ja 2000 -luvun tutkimusjaksojen kirjoituksissa monenlaisia merkityksiä. Sarafino (1994, 490) määrittelee stressin ”yksilön tilaksi, joka syntyy yksilön ja yhteisön vuorovaikutusprosessissa sen seurauksena, että yksilö kokee tilanteen vaatimusten ja omien resurssien välisen ristiriidan”. Lehtikirjoituksissa termiä käytettiin usein juuri tässä merkityksessä, mutta aineistosta löytyi monia muitakin merkityksiä. Sanaa käytettiin myös monikkumuotoisena ”stressit” ja ”stressorit”, jolloin niillä viitattiin tavallisesti eteen nouseviin ongelmiin, kuten AiF:n kirjoituksessa 13.3.2002: ”Tilanteita on monenlaisia, mutta useimmiten pyrin välttämään konflikteja ja löytämään jonkin kompromissin. Stressejähän meidän elämässämme on aivan tarpeeksi”. Ja RG:n jutussa 12.9.1997: ”Ihmisen stressejä ei voi välttää, mutta reagointia niihin voi muuttaa ja korjata”. Näissä esimerkeissä stressit-sanaa käytetään kuvaamaan pienehköjä jokapäiväisen elämän pulmia, jotka ovat epämuokavia mutta väistämättömiä. Teksteissä puhuttiin myös valtavasta (kolossalnyi), syvästä (glubokii) ja suunnattomasta (ogromnyi) stressistä. Stressi näyttäytyi tavallisesti hyvinvoinnin vastakohtana, joskaan sen kielteisiä vaikutusmekanismeja ei mitenkään selitetty.

Yhteiskunnan muutokset stressin aiheuttajina

Stressi selitettiin kirjoituksissa usein sosiaalisella muutoksella, mutta samalla kuitenkin sen todettiin synnyttävän yhteiskunnassa ongelmia, kuten liiallista alkoholinkäyttöä ja kansanterveyden huononemista. Stressin syyksi nähtiin ennen muuta Neuvostoliiton romahtaminen ja siitä seurannut yhteiskunnan epävakaus ja ennakoimattomuus sekä arkielämän vaikeudet ja epävarmuus. Elämän epämääräisyyden nähtiin koskettavan kaikkia väestöryhmiä: ”Me kaikki olemme stressaantuneita”. Stressiä pidettiin tyypillisenä nykyvenäläisen yhteiskunnan ilmiönä. Puhuttiin esimerkiksi ”meidän stressaavasta

todellisuudestamme” (AiF 11.9.2002), jolla viitattiin nimenomaan ”meidän” elämäämme. Vaikka tekstissä ei määritelty tuota toista, ”ei-meidän” todellisuutta, kirjoitukset viittasivat, kuten jäljempänä käy ilmi, joko läntisiin maihin tai neuvostoaikaan stressitöminä todellisuuksina. Joissakin artikkeleissa koko venäläisen yhteiskunnan todettiin kärsivän Neuvostoliiton romahduksen jälkeisestä stressistä (RG 15.3.2007). Tällöin yhteiskunnassa vallitsevan stressin uhkan tulkittiin koskettavan kaikkia tai suurinta osaa kansalaisia, kuten seuraavasta lääketieteellisen akatemian johtajan haastattelusitaatista (RG 20.3.1997) käy ilmi:

- Valentin Ivanovitš, millainen yleiskansallinen yhteisöllinen idea voisi yhdistää venäläisiä?
- Yhteiskuntamme suuntautuu nykyisin rikastumiseen. Minkä tahansa ryhmän otattekaan tarkasteltavaksi, kaikki puhuvat vain yhdestä: rahan tekemisestä. No, katsokaa mitä tapahtuu. Kaikki me olemme psykologisesti suunnattoman ahdistuneita. Rikkaat pelkäävät henkensä ja rahojensa

puolesta – he eivät elä ollenkaan mukavasti riipumatta siitä, että voivat sallia itselleen runsaasti materiaalista hyvää. Keskiluokkaa huolestuttaa, mistä saisi rahaa ja miten nousta sosiaalisilla askelmilla samalla, kun se on menettänyt kaiken varmuuden huomisesta. Myös he ovat siis saman psykologisen stressin kourissa. Köyhillä taas on omat ongelmansa – kuinka selviytyä kuolematta nälkään. Siksi kerjäläiset, rikollisuus ja itsemurhat yleistyvät.

- Eläisiköhän eliitti ehkä mukavasti?
- Luulen, ettei. Pitäisi pystyä kuolettamaan tunteensa, jotta ei kokisi, lievästi sanottuna, epä-mukavuutta siitä, mihin tilaan maa on joutunut. Varmaan Tšernomyrdinin päätä särkee enemmän kuin minun tai teidän tai kenenkään muun. Materiaalisesti he saattavat elää paremmin, mutta psykologisesti...
- Koko yhteiskunta on siis sairas?
- Niin, kyllä. Me kaikki olemme suunnattoman stressaantuneita.

Tässä sitaatissa stressi yhdistyi selkeästi jälkisosialistisen yhteiskunnan transformaatioon. Mielenkiintoista on, että stressi nousee keskiöön toimittajan kysyessä kansaa yhdistävästä ideasta. Haastateltava toteaa melko ironisesti, että yhdistävä tekijä on ”rahan tekeminen” ja että siitä sitten seuraa stressiä kaikissa väestöryhmissä.

Venäjän tuore markkinatalous yhdistettiin kirjoituksissa kiireeseen ja ajan puutteeseen, mikä hahmotettiin tyypilliseksi nimenomaan

Venäjällä, jonka nykytodellisuutta verrattiin vanhojen kapitalistisen maiden elämään:

Saksassa, jossa tennistä näytetään televisiossa säännöllisesti, ihmiset harrastavat... sulkapalloa. Saleissa, joissa on kaksitoista sulkapallokenttää. Ja pelataksaan saksalaiset käyttävät kallista aikaansa jonottamiseen. Miksi? Nykyporvaristo kai poistaa siten stressiä. Meilläähän ei sellaiseen ole aikaa – hässäkkää on hässäjän perään. Ei ole edes aikaa ajatella itseään. (RG 12.9.1997)

Tässä nähdään samantyyppinen vastakainasettelu kuin edellä mainituissa sitaateissa olut- ja viinikulttuurista: me, venäläiset - he, ulkomaalaiset. Saksalaisilla näyttää olevan mahdollisuus ajatella itseään ja hyvinvointiaan eikä ainoastaan rahaa, mikä ei ole mahdollista ”meidän” venäläisessä todellisuudessamme. Vaikka stressiä näyttäisi olevan Saksassakin, siellä tuntuu kirjoituksen mukaan olevan aikaa sen poistamiseen, kun taas Venäjällä ei ole, koska on jatkuva kiire ja epävarmuus. Epävarmuuden painottaminen oli tyypillistä 1990-luvun ja vuoden 2002 kirjoituksille, kun taas vuonna 2007 stressipuheeseen ilmaantui historiallista sävyä ”kriisi on ohi, valtaosa stresseistä on jo menneisyyttä” (RG 14.9.2007). Kuitenkin sosiaaliset muutokset ja niihin liittyvät uhkakuvat olivat edelleen kirjoittelun ydintemoja.

Stressi, terveys ja alkoholi

Kaikkein konkreettisimmat stressin seuraukset liittyivät lehtiteksteissä terveyteen ja sairauksiin, jolloin stressi esitettiin sekä fyysisten että psyykkisten häiriöiden syyksi tyypillisinä esimerkkeinä masennus ja sydän- ja verisuonisairaudet. Se mainittiin myös monien sairauksien ja fyysisten vaivojen riskitekijäksi, esimerkiksi rintasyövän, lasten astman, tuberkuloosin, vitamiinien puutoksen, hiusten lähdön ja selluliitin.

Stressi mainittiin monesti sairauksien ja pahoinvoinnin syynä selittämättä mitenkään sen vaikutusmekanismia. Esimerkiksi toimittajan kysymykseen nykyajalle tyypillisistä sairauksien

syistä Moskovan alueen terveysministeri vastasi (KP 18.3.2002), että päivittäinen julkisissa kulkuneuvoissa kulutettu neljän tunnin työmatka ("kaksi työhön, kaksi takaisin") aiheuttaa jatkuvaa stressiä. Voidaankin kysyä, miten julkisissa liikennevälineissä syntynyt stressi aiheuttaa sairauksia? Eikö muka ennen käytetty niin paljon aikaa työmatkoihin? Vähenisivätkö sairaudet, jos ihmiset eivät käyttäisi julkisia liikennevälineitä tai jos liikenne muuttuisi huomattavasti joustavammaksi? Yllä esitetty argumentaatiotapa valaisee, miten stressi-käsitettä käytettiin epämääräisenä selityksenä sairauksien lisääntymiselle. Tässä näyttäisi olevan kysymys kulttuurisesta tavasta selittää kansalaisten pahaa oloa.

Stressin nähtiin johtavan alkoholin liialliseen käyttöön, mutta tätä yhteyttä myös epäiltiin. Terveysministerin haastattelussa (RG 20.3.2002) muistutetaan, että alkoholin väärinkäyttö on sairastavuuden avainsyitä ja että stressi liittyy siihen: "Nykyään kaikki vaikerovat: Näin vaikea elämä tuottaa väistämättä psyko-emotionaalista stressiä. Ja... ihminen huuhtoo stressiä votkalla ja pakenee näin todellisuutta. Hän nostaa pikarin terveydelle ja juo sen." Terveysministeri muistuttaa kuitenkin stressistä varsin sarkastiseen sävyyn, mistä on pääteltävissä, että hän ei pidä stressiä varsinaisena sairauksien syynä vaan sosiaalisesti jaettuna tulkintana vaikeasta, alkoholismiin johtavasta elämänmenosta. Stressi ikään kuin oikeuttaa huolien painaman ihmisen tarttumaan lasiin. Myös alkoholikirjoittelussa juominen mainittiin lääkkeeksi stressiin, koska sen todettiin rentouttavan ja helpottavan sosiaalista kanssakäymistä. Sen sijaan siitä, että liiallinen juominen aiheuttaisi masennusta tai stressiä, ei kirjoitettu lainkaan.

Alkoholin terveysriskeistä kirjoitettaessa tyypillistä oli fyysisillä sairauksilla, alkoholiriippuvuudella ja kuolleisuuden kasvulla pelottelu. Alkoholimyrkytykset liitettiin varsinkin huonolaatuisten (laittomasti tuotettujen) juomien nauttimiseen ja lääkkeiden ja alkoholin yhteiskäyttöön. Kiinnostavaa on, että monista teksteistä huokui usko lääketieteellisiin innovaatioihin alkoholin aiheuttamien vakavienkin

haittojen korjaamisessa. Uusia biolääketieteellisiä menetelmiä esiteltiin tehokkaina hoitoina maksasairauksiin, alkoholiriippuvuuteen ja krapulaan. Esimerkiksi Novosibirskin klinisen immunologian instituutin kerrottiin toteuttaneen onnistuneen kokeen, jolla maksakirroosi pystyttiin hoitamaan kantasoluja käyttämällä. Menetelmän arveltiin leviävän laajasti sekä Venäjälle että ulkomaille (AiF 19.1.2005). Psykologisia ja sosiaalisia alkoholistien auttamistapoja ei käsitelty ollenkaan, vaan tekstit viestittivät kuvaa siitä, että alkoholismi on biologisperäinen, fyysinen sairaus ja että siksi tarvitaan uutta lääketieteellistä teknologiaa.

Taustalla yhteiskunnalliset muutokset

Neuvostoajan alkoholikirjoittelusta heijastuu tuon ajan virallinen, ylhäältä tulevia neuvoja ja määräyksiä jakelevan journalismin tapa puhua alkoholin haitoista. Kirjoittelu keskittyi työelämään, oli moralisoivaa ja yksilön oikeuksia vähättelevää. Vaikka alkoholismi kuvattiin sairaudeksi, sen hoitamisesta ei keskusteltu ollenkaan, sillä keinoiksi alkoholiongelman poistamiseksi työ- ja asuinyhteisöistä esitettiin pääasiassa rajoituksia, valvontaa ja rangaistuk-

sia. Gorbatšovin alkoholinvastaiseen kampanjaan olennaisesti kuuluneet myyntirajoitukset ja kiellot, esimerkiksi alkoholittomien juhla- ja julkisten tilaisuuksien järjestäminen, evät herättäneet lehdistössä minkäänlaista kritiikkiä, vaikka käytännössä kielto nostatti narkästyistä kansalaisten keskuudessa, sitä pidettiin kaksinaismoralistisena ja sitä kierrettiin monin tavoin, mm. tislamalla itse viinaa (Susiluoto 2007, 119-123).

Myöhäisen neuvostoajan alkoholikirjoittelun yksiäänisyys muuttui 2000-luvun alun moniäänisyydeksi. Kielteinen puhe sai rinnalleen myönteiset argumentit, jotka liittyivät alkoholiveron valtionbudjetille tuomiin taloudellisiin hyötyihin ja juomisen hyviin puoliin ihmisten arjessa: leppoisuuteen, rentoutumiseen, luovuuteen sekä läntisten juomatapojen sivistyneisyyteen. Kohtuullisesta juomisesta ei kirjoitettu 1980-luvulla, mutta ei myöskään 2000-luvulla, eikä riskijuomisen annosmääristä puhuttu ollenkaan. Neuvostoajan moralisoiva puhe alkoholisteista työpaikkojen hylkiöinä muuttui narkästykseksi toimettoman elämäntavan ja yleistyvän alkoholin suurkulutuksen välisistä yhteyksistä sekä huoleen demografisesta kriisistä, sosiaalisista ongelmista ja yleisestä epäsiisteydestä. Työmoraalin painotukset vaihtuivat siis sosiaalisen elämän moraaliseen narkästykseen. Neuvostohallinnon rajoitusten ja rankaisemisen diskurssista siirryttiin keskustelemaan lainsäädännön mahdollisuuksista vaikuttaa kasvavaan alkoholiongelmaan.

Vaikka vuoden 2005 kirjoittelussa alkoholin käytön ja kuolleisuuden yhteydet eivät nousseet näkyvimmäksi teemaksi, tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan täysin tue Nemtsovin (2005) väitettä alkoholiongelman näkymättömyydestä nykyvenäläisessä tietoisuudessa. Alkoholijulkisuus nimittäin näyttää varsin kaksijakoiselta, sillä vaikka tutkitut lehdet julkaisivatkin 2000-luvun alussa paljon alkoholin tuotantoon, myyntiin ja kulutukseen liittyviä myönteisiä juttuja, keskusteltiin myös liiallisen juomisen sosiaalisista ja terveydellisistä vaaroista Kohtuullinen

alkoholinkäyttö kuitenkin ei näytä olevan vielä julkisen keskustelun aihe Venäjällä.

Alkoholin terveyshaitoista ja tavoista puuttua niihin vallitsee sanomalehdissä käydyssä keskustelun perusteella 2000-luvun alussa, kuten 1980-luvun lopullakin, vahva biolääketieteellinen näkemys, jossa ihminen ymmärretään enemmän fyysiseksi rakennelmaksi kuin fyysis-psykkis-sosiaalisesti kokonaisuudeksi. Tällaisen kuvan välittyminen tutkimusaineistosta voi myös johtua siitä, että aineistoon ei kuulunut mainoksia. Silmäys tutkittujen 2000-luvun lehtien mainoksiin näet osoitti, että psykologista keskusteluapua ja terapiota tarjoavat yksityiset ammatinharjoittajat ja yritykset mainostivat palvelujaan lehtien pikku ilmoituksissa. Journalistisessa keskustelussa kuitenkin fysiologinen ote sivuutti psyko-sosiaalisen lähestymistavan.

Venäjän demografista kriisiä selitettiin rajuilla yhteiskunnallisilla muutoksilla, venäläisten miesten moraalisesti rappiollisella juopottelulla ja kansakunnan kokemalla stressillä. Stressi- ja alkoholipuhe nivoutuivatkin mielenkiintoisella tavalla toisiinsa. Stressin lehdet selittivät usein sosiaalisella muutoksella, mutta samalla stressin todettiin synnyttävän ongelmia, kuten liiallista alkoholinkäyttöä. Sekä alkoholi- että stressikirjoittelussa nykytilannetta verrattiin läntisten maiden käytäntöihin. Niistä poiketen Venäjän poliittiset ja taloudelliset muutokset ovat saaneet aikaan yhteiskunnassa kuormitusta, joka ei suo kansalaisille aikaa eikä mahdollisuuksia purkaa stressiään. Venäläinen kulttuuri näyttäisi kuitenkin jonkin verran länsimaistuvan ainakin juomatavoiltaan, sillä julkisuudessa läntinen viinikulttuuri ja eurooppalaiset oluenjuontitavat tuntuvat saavan arvostusta ja ihailua. Tämä viittaa siihen, että alkoholin kohtuukäyttö olisi vähitellen nousemassa julkiseen keskusteluun, joskaan terveyden kannalta turvallisen juomisen määrästä ei vielä puhuta. Alkoholiin liittyvät positiiviset argumentit yhdistyivätkin stressittömään, yhtäältä elitistiseen läntiseen, mutta toisaalta perinteiseen venäläiskansalliseen juomiseen *zakuskoineen*, jossa yksilön oikeudet

ja vapaudet, rentoutuminen ja sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä.

Teksteissä stressin merkitykset ja sen syyt vaihtelivat paljon. Joissakin yhteyksissä se sai psykologis-lääketieteellisen merkityksen eli kuvasi yksityisen ihmisen rasittuneisuutta ja jännittyneisyyttä, ja toisissa taas stressin käsite yhdistyi arjen erilaisiin ongelmatilanteisiin. Usein stressi kuvattiin johtuvaksi Neuvostoliiton hajoamisen sosiaalisista seurauksista ja se tulkittiin kaikkien kansalaisten psyko-sosiaalisiksi huonovointisuudeksi. Koko yhteiskunnan kuvattiin kärsivän stressistä. Stressin käsitteessä siis yksilöllisyys ja yhteiskunnallisuus sekoittuivat. Kuten Pietilä ja Rytönen (2008) ovat jo aiemmin todenneet, stressin käsitteen epätarkkuus antaa mahdollisuuden käyttää sitä joustavasti sosiaalisten muutosten ja muutoksen aikaa elävien ihmisten arkikokemusten kuvaajana. Se näyttää olevan diskursiivinen keino artikuloida kollektiivisesti jaettua kulttuurista kokemusta venäläisen yhteiskunnan muutoksista ja niiden vaikutuksista kansalaisten arkeen ja terveyteen. Stressin käsite auttaa ihmisiä konkretisoimaan yhteiskunnallisten muutosten vaikutuksia heidän elämäänsä ja terveyteensä. Tämä tulkinta tulee lähelle Riesin (1997, 46-48) näkemystä siitä, että perestroikan aikana venäläishaastateltaville tyypilliset kuvaukset elämän toivottomuudesta ('polnaja razruha') toimivat kulttuurisesti jaettuna, kollektiivisena tarinana, joka auttoi käsitteellistämään

siirtymistä neuvostokommunismista markkina-talouteen ja sen tuomia arkielämän ongelmia. Kansanterveyteen liittyvää stressitulkintaa voidaan pitää rajatumpana kulttuurisena selitysmallina yhteiskunnallisten muutosten ja terveyden väliselle monimutkaiselle yhteydelle, jonka pohjana lienevät perestroikan aikana syntyneet kulttuuriset tarinat yhteiskunnan muutoksesta. Myös 2000-luvun alkoholipuheessa liiallinen juominen liittyi siirtymäkauden ilmiöihin, kuten nuorten vaikeuksiin löytää paikkansa, työttömyyteen sekä juopottelun seurauksiin: terveysongelmiin, korkeaan kuolleisuuteen, rikollisuuteen, perheiden ristiriitoihin sekä yleiseen epäjärjestykseen. Yhteiskunnan muutoksista, sosiaalisista ongelmista, stressistä ja alkoholista muodostuu eräänlainen noidankehä: muutokset aiheuttavat sosiaalisia ongelmia, jotka johtavat stressiin ja alkoholin väärinkäyttöön, jotka puolestaan kumpikin ruokkivat toinen toistaan ja johtavat taas sosiaalisiin ongelmiin. Voidaankin ajatella, että stressi-termin monimerkisyys viittaisi myös sen käyttöön liiallisen juomisen eufemismina. Kun julkisuudessa puhutaan yhteiskunnan stresseistä, saatetaan peitellysti viitata myös kansakuntaa tuhoavaan alkoholin liikakäyttöön. Saattaa näet tuntua hyväksyttävämältä ja lievemältä puhua koko kansan stressaantumisesta kuin venäläisten, erityisesti miesten alkoholisoitumisesta.

Lähteet

- Bobak, M., Hynek, P., Hertzman, C., Rose, R. & Marmot, M. (1998), Socio-economic Factors, Perceived Control and Self-reported Health in Russia. A Cross-sectional Survey. – *Social Science & Medicine* 47:2, 269–279.
- Bobak, M., Room, R., Pikhart, H., Kubinova, R., Maljutina, S., Pojak, A., Kurilovitch, S., Topor, R. & Nikitin, Y. (2004), Contribution of Drinking Patterns to Differences in Rates of Alcohol Related Problems between Three Urban Populations. – *Journal of Epidemiology & Community Health* 58, 238–242.
- Cockerham, William C. (2000), Health Lifestyles in Russia. – *Social Science & Medicine* 51, 1313–1324.
- Cockerham, William (2007), Health Lifestyles and the Absence of the Russian Middle Class. – *Sociology of Health and Illness* 29:3, 457–473.
- Dying too young* (2005), Addressing Premature Mortality and Ill Health Due to Non-Communicable Diseases and Injuries in the Russian Federation. Washington: The World Bank. 30.8.2008. <http://siteresources.worldbank.org/INTECA/Resources/DTY-Final.pdf>
- Fairclough, Norman (2004), Critical Discourse Analysis as a Method in Social Scientific Research. – *Methods of Critical Discourse Analysis*. Eds. R. Wodak & M. Meyer. London: SAGE, 121–138.
- Gavrilova, Natalia S., Semyonova, Victoria G., Evdokushina, Galina N. & Gavrilov, Leonid A. (2000), The Response of Violent Mortality to Economic Crisis in Russia. – *Population Research and Policy Review* 19:5, 397–419.
- Iltšenko, Irina, Aarva, Pauliina & Gorobets, Pavel (2007), Sostojanije zdorovja i otnošenija k zdorovju: populatsionnoje issledovanije v gg. Lipetsk i Tjumen. – *Obšestvennoje zdorovje i profilaktika zabolevanii* 5, 3–12.
- King, Lawrence & Stuckler, David (2007), Mass Privatization and the Post-Communist Mortality Crisis. – *The Transformation of State Socialism. System Change, Capitalism or Something Else?* Ed. David Lane. New York: Palgrave Macmillan, 197–218.
- McKee, Martin & Leon, David (2005), Social Transition and Substance Abuse. – *Addiction* 100, 1205–1209.
- Nemtsov, Alexander (2002), Alcohol-related Human Losses in Russia in the 1980s and 1990s. – *Addiction* 97, 1413–1425.
- Nemtsov, Alexander (2005), Russia: Alcohol Yesterday and Today. – *Addiction* 100, 146–149.
- Pietilä, Ilkka & Rytönen, Marja (2008), Coping with Stress and by Stress: Russian Men and Women Talking about Transition, Stress and Health. – *Social Science & Medicine* 66:2, 327–338.
- Pietilä, Ilkka & Šek, Olga (2008) (painossa), ”Vse my – pod ogromnym stressom”. Representatsija stressa v postsovjetskom obštšestve: analiz gazetnyh publikatsii 1992, 1997, 2002 i 2007 gg. – *’Good life’ in the Post-Soviet Media*. Jekaterinburg.
- Pietiläinen, Jukka (2006), Tiedotusvälineet ja sananvapaus Venäjällä. – *Katse Venäjään – Suomalaisen Venäjän-tutkimuksen antologia*. Toim. Jouko Nikula. Helsinki: Aleksanteri-instituutti, Aleksanteri-sarja 3/2006, 93–113.
- Pietiläinen, Jukka (2007), Media Use and Attitudes in Russia. – *18th Nordic Conference for Media and Communication Research*. Helsinki 16.-19.8. 2007.
- Pridemore, William (2002), Vodka and Violence: Alcohol Consumption and Homicide Rates in Russia. – *American Journal of Public Health* 92:12, 1921–1930.
- Priority ministerstva 2007. Doklad o resultatah i osnovnyh napravlenijah dejatelnosti Ministerstva Zdrovoohranenija i sotsialnogo razvitija Rossijskoi Federatsii kak subjekta bjužetnogo planirovanija na 2008 god i na period do 2010 goda. 10.12. 2007. http://www.mzsrff.ru/pr_min/666.html
- Ries, Nancy (1997), *Russian Talk. Culture and Conversation during Perestroika*. Ithaca & London: Cornell University Press.
- Sarafino, Edward P. (1994), *Health Psychology. Biopsychosocial interactions*. 2nd edition. New York: John Wiley & Sons.
- Šek, Olga & Aarva, Pauliina (2008) (painossa), Diskussija ob alkogole v sovetskih i rossijskih SMI (po materialam gazetnih publikatsii 1985/1986 i 2005 goda). – *’Good life’ in the Post-Soviet Media*. Jekaterinburg.
- Simpura, Jussi & Levin, Boris M. (1997), *Demystifying Russian Drinking*. Helsinki: Gummerus.
- Susiluoto, Ilmari (2007), *Vilpittömän ilon valtakunta. Viina ja Venäjä*. Helsinki: Gummerus.
- Takala, Irina R. (2002), ”Veselije Rusi” Istorija alkoholnoi problemy v Rossii. – Sankt-Peterburg: Izdatelstvo Žurnal Neva.
- Tapilina, Vera (2006), Skolko pjot Rossija? Objom, dinamika i differentsiatsija potreblenija alkogolja. – *Sotsiologičeskije issledovanija* 2, 85–94.
- Thwaites, Tony, Davis, Lloyd & Mules, Warwick (2002), *Introducing Cultural and Media Studies*

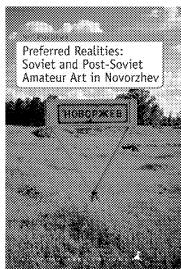
a Semiotic Approach. Houndmills: Palgrave.
White, Stephen (1996), *Russia Goes Dry: Alcohol, State and Society*. Cambridge: Cambridge University Press.
WHO statistics 2007. *World Health Organisation Regional Office for Europe*. Alcohol consumption and harm. 30.8.2008. <http://data.euro.who>

[int/alcohol/Default.aspx?TabID=4936](http://www.who.int/alcohol/Default.aspx?TabID=4936)
Zvolensky, M.J., Kotov, R., Antipova, A.V., Leenfeldner, E.W., & Schmidt, N.B. (2005), Evaluating Anxiety Sensitivity, Exposure to Aversive Life Conditions, and Problematic Drinking in Russia: A Test Using an Epidemiological Sample. – *Addictive Behaviors* 30:3, 567–570.

UUTTA IDÄNTUTKIMUKSESSA

Vesa Rautio and Markku Tykkyläinen (eds.) Russia's Northern Region on the Edge: Communities, Industries and Populations from Murmansk to Magadan
978-952-10-4097-9 ◆ 28 € + VAT

Mari Ristolainen
Preferred Realities:
Soviet and Post-Soviet
Amateur Art in Novorzhev
978-952-10-4096-2 ◆
28 € + VAT

Withold Bonner (ed.)
Recalling the Past – (Re)constructing the Past. Memorizing World War II in Russia and Germany
978-952-10-4098-6 ◆ 28 € + VAT

Helena Rytövuori-Apunen (ed.)
Russia Forever? Towards Working Pragmatism in Finnish/Russian Relations
978-952-10-4095-5 ◆ 25 € + VAT

Markku Kangaspuro (ed.)
Constructed Identities in Europe
978-952-10-4096-2 ◆ 28 € + VAT

Tilaukset: Aleksanteri-instituutti, PL 42, 00014 Helsingin yliopisto
puh. (09) 191 24175 ◆ kikimora-publications@helsinki.fi ◆ www.kikimora-publications.com

K I K I M O R A P U B L I C A T I O N S

